ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 15.12.2021
COM(2021) 970 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας-πλαίσιο για τα ύδατα (2000/60/ΕΚ), της οδηγίας για τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος (2008/105/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2013/39/ΕΕ) και της οδηγίας για τις πλημμύρες (2007/60/ΕΚ)

Εφαρμογή των σχεδιασθέντων προγραμμάτων μέτρων
Νέες ουσίες προτεραιότητας
Προκαταρκτικές αξιολογήσεις κινδύνων πλημμύρας και περιοχές δυνητικά σημαντικού κινδύνου πλημμύρας

{SWD(2021) 970 final} - {SWD(2021) 971 final}

1. Εισαγωγή

Με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας[1], η ΕΕ πραγματοποίησε βήματα εξαιρετικής σημασίας για την αντιμετώπιση των ταυτόχρονων, διασυνδεδεμένων κρίσεων της κλιματικής αλλαγής, του κινδύνου για την υγεία, της απώλειας βιοποικιλότητας και της ρύπανσης σε όλα τα περιβαλλοντικά μέσα. Η βιώσιμη διαχείριση της ποιότητας και της ποσότητας των υδάτων διαδραματίζει καίριο ρόλο στην αντιμετώπιση αυτής της κρίσης, με βάση το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο και τη φιλόδοξη εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και των μετέπειτα πρωτοβουλιών της. Η χρηματοδότηση που είναι πλέον διαθέσιμη για την εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας των κρατών μελών αποτελεί πρόσθετη στήριξη, καθώς βοηθά τα κράτη μέλη να αντιμετωπίζουν υφιστάμενες πιέσεις στην ποιότητα και στην ποσότητα των γλυκών υδάτων, ενθαρρύνοντας με τον τρόπο αυτόν τη μετάβαση σε μια καθαρή, κυκλική ευρωπαϊκή οικονομία χωρίς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, σύμφωνα με την αρχή του «μη βλάπτειν».

Το 2021 η Ευρώπη έγινε και πάλι μάρτυρας των επιπτώσεων ακραίων συμβάντων που σχετίζονται με το νερό, τα οποία επιδεινώθηκαν από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής: δραματικά φαινόμενα πλημμυρών στις λεκάνες απορροής των ποταμών Ρήνου και Μεύση, πρωτοφανή κύματα καύσωνα και δασικές πυρκαγιές προκάλεσαν τραγικές απώλειες ανθρώπινων ζωών και ζημιές πολλών δισεκατομμυρίων ευρώ. Μολονότι συνδέονται μόνο εν μέρει με την πολιτική για την ορθή διαχείριση των υδάτων, τα γεγονότα αυτά καταδεικνύουν τη σημασία της βελτιωμένης διαχείρισης των γλυκών υδάτων, η οποία αποτελεί σταθερά ζητούμενο επί μακρόν, και πέραν των εθνικών συνόρων.

Η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα[2] (στο εξής: ΟΠΥ) παρέχει το βασικό πλαίσιο και τους γενικούς στόχους της πολιτικής για τα ύδατα στην Ευρώπη, καθώς και για την επίτευξη της καλής κατάστασης όλων των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων. Η οδηγία για τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος[3] (στο εξής: ΟΠΠΠ) και η οδηγία για τα υπόγεια ύδατα[4] συμπληρώνουν την ΟΠΥ όσον αφορά τα πρότυπα για τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα, αντίστοιχα. Από τον έλεγχο καταλληλότητας του 2019 σχετικά με τη νομοθεσία της ΕΕ για τα ύδατα[5], ο οποίος καλύπτει αυτές τις τρεις οδηγίες και την οδηγία για τις πλημμύρες[6], προέκυψε ότι το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο είναι, κατά γενικό κανόνα, κατάλληλο για τον επιδιωκόμενο σκοπό, με κάποια περιθώρια βελτίωσης. Από τον εν λόγω έλεγχο προκύπτει ότι για την επίτευξη των στόχων της ΟΠΥ και της οδηγίας για τις πλημμύρες θα απαιτηθεί επαρκής χρηματοδότηση, ταχύτερη εφαρμογή και καλύτερη ενσωμάτωση των

[1] https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_el.
[2] Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 1).
[3] Οδηγία 2008/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 348 της 24.12.2008, σ. 84), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2013/39/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Αυγούστου 2013 (ΕΕ L 226 της 24.8.2013, σ. 1).
[4] Οδηγία 2006/118/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση (ΕΕ L 372 της 27.12.2006, σ. 19).
[5] https://ec.europa.eu/environment/water/fitness_check_of_the_eu_water_legislation/index_en.htm.
[6] Οδηγία 2007/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας (ΕΕ L 288 της 6.11.2007, σ. 27).

οικείων στόχων στην τομεακή νομοθεσία. Ορισμένες από τις ελλείψεις της νομοθεσίας και πιθανά μέτρα για τις χημικές ουσίες θα αξιολογηθούν κατά την υπό εξέλιξη εκτίμηση επιπτώσεων για τους καταλόγους ουσιών στα υπόγεια και στα επιφανειακά ύδατα[7].

Η παρούσα έκθεση αποσκοπεί στην παροχή περαιτέρω γνώσεων και θα αποτελέσει ένα ακόμα σημείο ελέγχου της προόδου όσον αφορά τη συνολική εφαρμογή της νομοθεσίας, ως εφαλτήριο για την αξιολόγηση της επόμενης γενιάς (2022-2027) σχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού (στο εξής: ΣΔΛΑΠ) και σχεδίων διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας.

Περιλαμβάνει την αξιολόγηση από την Επιτροπή της πρόσφατης υποχρεωτικής υποβολής εκθέσεων από τα κράτη μέλη σχετικά με το νερό:

- της προόδου όσον αφορά την εφαρμογή των προγραμμάτων μέτρων στο πλαίσιο της ΟΠΥ, δεύτερος κύκλος (2016-2021),
- της παρακολούθησης των ουσιών προτεραιότητας στα επιφανειακά ύδατα, οι οποίες προστέθηκαν στον κατάλογο της ΟΠΠΠ το 2013,
- της επανεξέτασης και επικαιροποίησης των προκαταρκτικών αξιολογήσεων των κινδύνων πλημμύρας από τον πρώτο κύκλο της οδηγίας για τις πλημμύρες (2016-2021).

2. Υποβολή εκθέσεων

Τα δεύτερα ΣΔΛΑΠ στο πλαίσιο της ΟΠΥ (που έπρεπε να υποβληθούν έως τον Δεκέμβριο του 2015) αξιολογήθηκαν από την Επιτροπή το 2019[8]. Ενδιάμεσες εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή των προγραμμάτων μέτρων έπρεπε να υποβληθούν έως τον Δεκέμβριο του 2018. Η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 18 της ΟΠΥ, πρέπει να ενημερώσει το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την πρόοδο της εφαρμογής των προγραμμάτων μέτρων εντός 3 ετών από την οικεία έκθεση αξιολόγησης των ΣΔΛΑΠ. Όλα τα κράτη μέλη έχουν υποβάλει έκθεση σχετικά με την ενδιάμεση εφαρμογή των οικείων προγραμμάτων μέτρων.

Όσον αφορά την ΟΠΠΠ, η παρούσα έκθεση αξιολογεί την πρόοδο σχετικά με την εφαρμογή των απαιτήσεων που αφορούν τις 12 νέες ουσίες που προστέθηκαν στον κατάλογο των ουσιών προτεραιότητας για τα επιφανειακά ύδατα, όπως συμφωνήθηκαν το 2013. Συγκεκριμένα, η οδηγία 2008/105/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 3 παράγραφος 1α σημείο ii) της οδηγίας 2013/39/ΕΕ, απαιτεί από τα κράτη μέλη να καταρτίσουν και να υποβάλουν στην Επιτροπή συμπληρωματικό πρόγραμμα παρακολούθησης και προκαταρκτικό πρόγραμμα μέτρων που καλύπτουν τις ουσίες που προστέθηκαν στον κατάλογο. Όλα τα κράτη μέλη υπέβαλαν εκθέσεις σχετικά με τις νέες ουσίες προτεραιότητας.

Τέλος, όσον αφορά τον δεύτερο κύκλο υποβολής εκθέσεων βάσει της οδηγίας για τις πλημμύρες, τα κράτη μέλη οφείλουν, σύμφωνα με το άρθρο 14, να έχουν επανεξετάσει και

[7] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12662-Integrated-water-management-revised-lists-of-surface-and-groundwater-pollutants_el.
[8] https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/impl_reports.htm.

επικαιροποιήσει έως τις 22 Δεκεμβρίου 2018 τις προκαταρκτικές αξιολογήσεις κινδύνων πλημμύρας (στο εξής: ΠΑΚΠ) του πρώτου κύκλου. Οι εκθέσεις έπρεπε να υποβληθούν στην Επιτροπή έως τις 22 Μαρτίου 2019. Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη υπέβαλαν εκθέσεις σχετικά με την επικαιροποίηση των οικείων πρώτων ΠΑΚΠ[9].

3. Δεύτερα προγράμματα μέτρων — ενδιάμεση αξιολόγηση

Το άρθρο 11 της ΟΠΥ απαιτεί από τα κράτη μέλη να αναπτύξουν προγράμματα μέτρων για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού (στο εξής: ΠΛΠ) και να προσδιορίσουν το περιεχόμενό τους, το οποίο θα αποτελείται από βασικά μέτρα (άρθρο 11 παράγραφος 3) και συμπληρωματικά μέτρα (άρθρο 11 παράγραφος 4), καθώς και από πρόσθετα μέτρα (άρθρο 11 παράγραφος 5), ανάλογα με τις ανάγκες.

Ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να υποβάλουν έκθεση σχετικά με την πρόοδο στην εφαρμογή των «βασικών τύπων μέτρων» (στο εξής: ΒΤΜ) που καθορίστηκαν. Οι ΒΤΜ είναι τυπικά μέτρα που λαμβάνονται για τη μείωση των πιέσεων, όπως η απομάκρυνση εμποδίων από ποταμούς, η αναβάθμιση των μονάδων επεξεργασίας λυμάτων, η σταδιακή κατάργηση των ουσιών προτεραιότητας κ.λπ.[10]

Αυτή η αξιολόγηση των προγραμμάτων μέτρων αντικατοπτρίζει την κατάσταση που αναφέρεται στη βάση δεδομένων WISE. Στο μέτρο του δυνατού, πραγματοποιήθηκε χωριστή ανάλυση για τα βασικά μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 3 της ΟΠΥ και για τα συμπληρωματικά και τα πρόσθετα μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφοι 4 και 5 της ΟΠΥ.

Συνήθως δεν είναι δυνατή η άμεση σύγκριση των δεδομένων στα ΣΔΛΑΠ και στα προγράμματα μέτρων του 2018 λόγω μεθοδολογικών προβλημάτων, όπως αλλαγών στα μέτρα, διαφορετικών ετών βάσης και αλλαγών στα όρια των υδάτινων συστημάτων. Ωστόσο, οι πληροφορίες που υποβλήθηκαν για το 2016 και το 2018 και που προβλέπονται για το 2021 εξακολουθούν να παρέχουν ποσοτικά στοιχεία σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην εφαρμογή των προγραμμάτων μέτρων. Τα δεδομένα αντικατοπτρίζονται, στο μέτρο του δυνατού, στο παρόν έγγραφο και στο σχετικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

Συνολική κατάσταση

Στα μέσα του κύκλου 2016-2021, η εφαρμογή των μέτρων ήταν σε εξέλιξη σε όλα τα κράτη μέλη, με καθυστερήσεις σε ορισμένες περιπτώσεις. Σε σύγκριση με τα προγράμματα μέτρων του 2015, όλα τα κράτη μέλη δήλωσαν ΒΤΜ και αρκετά[11] συμπλήρωσαν τις εκθέσεις τους και καλύπτουν πια όλες τις οικείες ΠΛΠ. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν σημειώσει κάποια πρόοδο όσον αφορά τον προσδιορισμό των ελλείψεων για την επίτευξη καλής κατάστασης για κάθε σημαντική πίεση και το επίπεδο εφαρμογής των μέτρων που

[9] Αρκετά κράτη μέλη δεν υπέβαλαν έκθεση εντός της προθεσμίας. Η Επιτροπή έχει κινήσει διαδικασίες επί παραβάσει για την καθυστερημένη υποβολή εκθέσεων. Έως σήμερα, εκκρεμούν ακόμη μόνο δύο διαδικασίες επί παραβάσει.
[10] Κατάλογος ΒΤΜ στις οδηγίες υποβολής εκθέσεων βάσει της ΟΠΥ για το 2022, σελίδα 387.
[11] Δανία, Ελλάδα, Κροατία και Σλοβενία.

απαιτούνται για την επίτευξη καλής κατάστασης. Όσον αφορά τα κράτη μέλη (18) που υπέβαλαν στοιχεία τα οποία δίνουν τη δυνατότητα για μια πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση και σύγκριση, μπορεί να σημειωθεί ότι το 70-100 % των στόχων επιτεύχθηκε για ΠΛΠ σε 3[12] από αυτά, ενώ σε άλλα 4[13], το 30-80 % των δεικτών υποδεικνύει πρόοδο προς την επίτευξη του στόχου κάλυψης των ελλείψεων. Σε ένα άλλο κράτος μέλος[14], οι στόχοι επιτεύχθηκαν σε 16 από τις 25 ΠΛΠ. Πρόκειται για ενθαρρυντική βελτίωση που θα δώσει τη δυνατότητα να προσδιοριστούν και να ιεραρχηθούν καλύτερα τα μέτρα.

Για τα κράτη μέλη που προσδιόρισαν και άλλες πιέσεις εκτός από τις σημαντικές, έχουν θεσπιστεί μέτρα για την αντιμετώπισή τους, έχουν γενικά προσδιοριστεί οι ελλείψεις για την επίτευξη καλής κατάστασης και έχουν αναπτυχθεί δείκτες για τον προσδιορισμό του επιπέδου εφαρμογής που απαιτείται για την επίτευξη καλής κατάστασης.

[12] Εσθονία, Λετονία, Μάλτα.
[13] Τσεχική Δημοκρατία, Γαλλία, Αυστρία και Πορτογαλία.
[14] Ισπανία.

Κράτος μέλος	ΠΛΠ	Ολοκληρώθηκαν όλα τα μέτρα	Ολοκληρώθηκαν όλα τα προγραμματισμένα μέτρα	Ολοκληρώθηκαν ορισμένα μέτρα	Ολοκληρώθηκαν ορισμένα προγραμματισμένα μέτρα	Δεν έχουν ολοκληρωθεί μέτρα
AT	3			3		
BE	8	1		5	1	1
BG	4			1	3	
CY	1			1		
CZ	3			3		
DE	10			10		
DK	4				4	
EST	3			3		
EL	14			14		
ES	25			25		
FI	8		8			
FR	14			7	7	
HR	2			2		
HU	1		1			
IE	3			3		
IT	8		1	3	4	
LT	4				4	
LU	2			2		
LV	4				4	
MT	1			1		
NL	4			4		
PL	10				10	
PT	10			9	1	
RO	1			1		
SE	5				5	
SI	2			2		
SK	2			2		

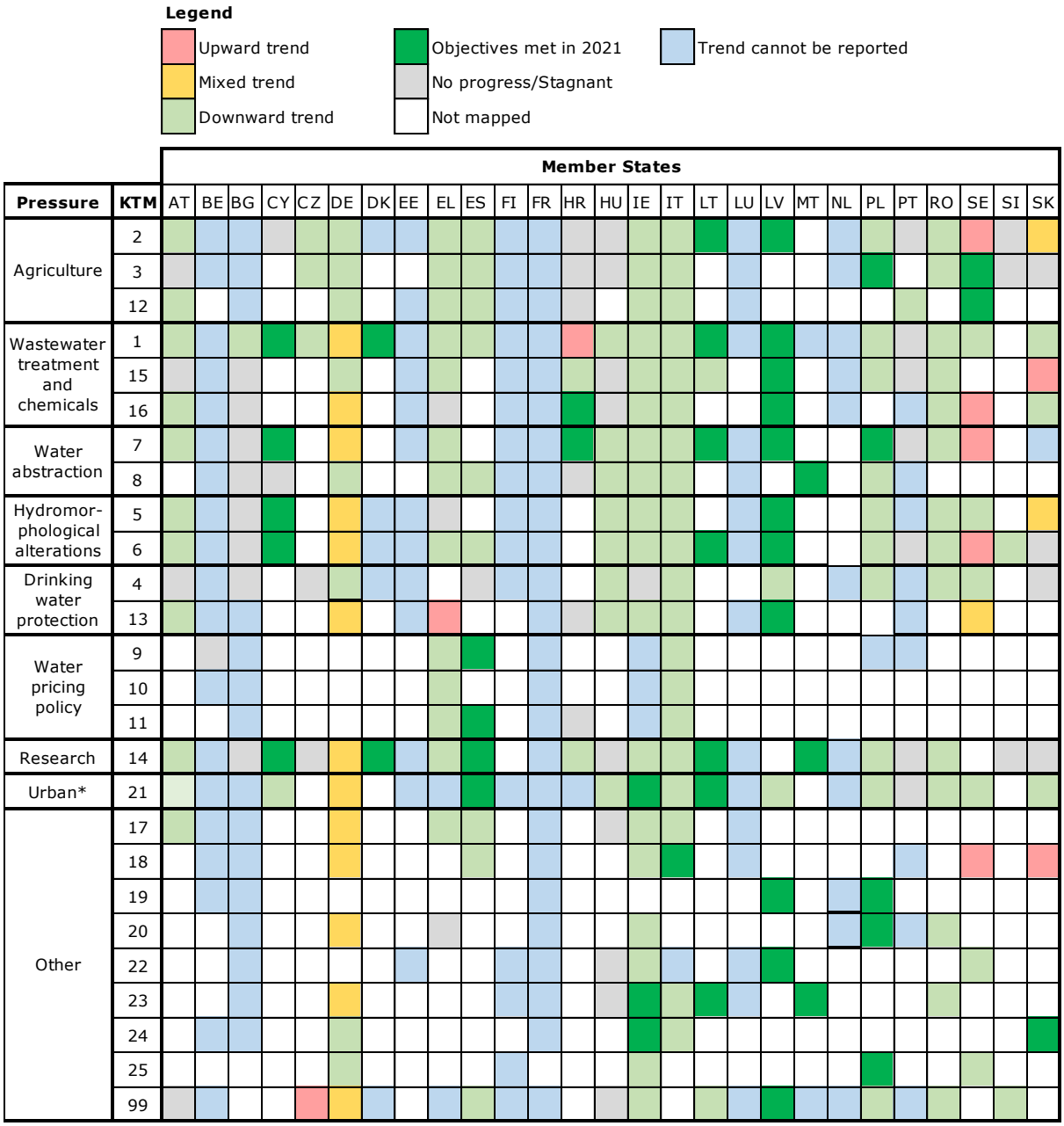
Πίνακας 1: Κατάσταση και πρόοδος μετά τα δεύτερα ΣΛΛΑΠ για τις ΠΛΠ.

Τα κράτη μέλη ανέφεραν επίσης εμπόδια που αντιμετώπισαν κατά την εφαρμογή των οικείων προγραμμάτων μέτρων. Όπως αναφέρεται στον πίνακα 2 παρακάτω, η έλλειψη χρηματοδότησης, οι καθυστερήσεις και η διακυβέρνηση αποτελούν τα σημαντικότερα εμπόδια.

		Εμπόδια							
Κράτος μέλος	ΠΛΠ	Διακυβέρνηση	Καθυστερήσεις	Έλλειψη χρηματοδότησης	Έλλειψη μηχανισμού	Έλλειψη μέτρων	Έλλειψη οικονομικής αποδοτικότητας	Ακραία φαινόμενα	Άλλα
AT	3								
BE	8		3	3	2				2
BG	4		4		1	1			
CY	1								
CZ	3	3	3	3	3		3	3	
DE	10		10	4	10	9	7	4	10
DK	4		4						4
EST	3		3	3	3				
EL	14		14						
ES	25	25	25	25	25				
FI	8			8	8				
FR	14	14	14	14	14				14
HR	2		2	2	2				
HU	1	1	1	1	1	1		1	1
IE	3	3		3			3		3
IT	8	5	5	8	7	1	2	6	
LT	4								
LU	2							1	2
LV	4			4				4	
MT	1		1						
NL	4		4	4			4		4
PL	10	3	3	3	3	4	4	2	5
PT	10		8	9			8	8	
RO	1		1	1	1		1		1
SE	5				5				
SI	2			2					
SK	2		2	2			2		2

Πίνακας 2: Εμπόδια στην εφαρμογή των προγραμμάτων μέτρων με βάση τις ΠΛΠ

Στον πίνακα 3 παρακάτω συνοψίζονται οι αναμενόμενες τάσεις όσον αφορά την επίτευξη των στόχων για τις διάφορες πιέσεις και τους σχετικούς ΒΤΜ, όπως προβλέπονται από κάθε κράτος μέλος στο μέσο της περιόδου για το δεύτερο ήμισυ του κύκλου (2018-2021). Οι ανοδικές τάσεις υποδηλώνουν απομάκρυνση από τους στόχους της νομοθεσίας, ενώ οι πτωτικές τάσεις υποδηλώνουν μείωση της απόστασης για την επίτευξη του στόχου.

**Pollution from urban areas, transport and built infrastructure*

Πίνακας 3: Δηλωθείσα αναμενόμενη πρόοδος όσον αφορά τους ΒΤΜ για την περίοδο 2018-2021

3.1 Αντιμετώπιση της ρύπανσης

Με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η αντιμετώπιση της ρύπανσης τέθηκε στο επίκεντρο. Η φιλοδοξία για μηδενική ρύπανση μετουσιώθηκε σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για μηδενική ρύπανση[15] και στη στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων[16]. Η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο»[17] (που δίνει έμφαση, μεταξύ άλλων, στη μείωση των απωλειών θρεπτικών ουσιών και των φυτοφαρμάκων και στην αύξηση της βιολογικής γεωργίας), καθώς και η φαρμακευτική στρατηγική[18] (που αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στη μείωση της παρουσίας αντιβιοτικών στο περιβάλλον) θα επιταχύνουν επίσης τη μείωση της ρύπανσης των υδάτων.

Ρύπανση από τη γεωργία

Η γεωργία αναφέρεται ως ένας από τους κύριους παράγοντες για την αποτυχία επίτευξης καλής κατάστασης στα υδατικά συστήματα της ΕΕ. Μπορεί να προκαλέσει διάχυτη ρύπανση από νιτρικά άλατα και φυτοφάρμακα στα επιφανειακά και στα υπόγεια ύδατα[19]. Πέραν της διάχυτης ρύπανσης, η άντληση υδάτων για τη γεωργία αποτελεί επίσης σημαντική πίεση που οδηγεί στην αποτυχία επίτευξης καλής ποσοτικής κατάστασης των συστημάτων υπόγειων υδάτων.

Τα κράτη μέλη επεξεργάζονται μέτρα ειδικότερα για τη μείωση της ρύπανσης από θρεπτικές ουσίες από τη γεωργία (ΒΤΜ 2), για τη μείωση της ρύπανσης από φυτοφάρμακα από τη γεωργία (ΒΤΜ 3) και για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε θέματα γεωργίας (ΒΤΜ 12). Οι εκθέσεις δείχνουν επίσης ότι όλα τα κράτη μέλη έχουν γενικούς κανόνες σχετικά με τις απορρίψεις από τη γεωργία.

Δέκα κράτη μέλη εφαρμόζουν τους εν λόγω κανόνες σε ολόκληρη την επικράτεια, ενώ τα υπόλοιπα εφαρμόζουν διαφορετικούς κανόνες ανάλογα με την ΠΛΠ ή, σε δύο περιπτώσεις, μόνο σε ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες. Σύμφωνα με τις εκθέσεις των κρατών μελών, η εικόνα είναι μάλλον θετική για τον ΒΤΜ 2, με κάλυψη των κενών που προσδιορίζονται στους δείκτες, γεγονός που σημαίνει ότι τα μέτρα είναι αποτελεσματικά όσον αφορά τη βελτίωση της κατάστασης και την κάλυψη των ελλείψεων για την επίτευξη καλής κατάστασης, ενώ στη συνέχεια δεν διακρίνεται κάποια τάση, που σημαίνει ότι οι πιέσεις δεν είναι αποτελεσματικές για τη βελτίωση της κατάστασης των υδάτων και απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες σε αυτές τις περιπτώσεις. Όσον αφορά τον ΒΤΜ 3 και τον ΒΤΜ 12, η εικόνα είναι ανομοιογενής, καθώς πολλά κράτη μέλη δεν αναφέρουν στοιχεία για τους εν λόγω ΒΤΜ ή δεν τους χαρτογραφούν. Στις περιπτώσεις που χαρτογραφούνται, η πλειονότητα των κενών στους δείκτες καλύπτονται, αλλά σημαντικός αριθμός κρατών μελών δεν δηλώνει κάποια εμφανή τάση, γεγονός που σημαίνει ότι οι πιέσεις που ασκούνται βάσει αυτών των ΒΤΜ δεν είναι αποτελεσματικές για τη βελτίωση

[15] https://ec.europa.eu/environment/strategy/zero-pollution-action-plan_en.
[16] https://ec.europa.eu/environment/strategy/chemicals-strategy_en.
[17] EUR-Lex - 52020DC0381 - EL - EUR-Lex (europa.eu).
[18] https://ec.europa.eu/health/human-use/strategy_el.
[19] Αξιολόγηση της ποιότητας των υδάτων, έκθεση ΕΟΠ 2018 — Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (europa.eu).

της κατάστασης των υδάτων και απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια σε αυτές τις περιπτώσεις.

Τα μέτρα των κρατών μελών στο πλαίσιο των οικείων προγραμμάτων μέτρων περιλαμβάνουν μέτρα που απορρέουν από την οδηγία για τη νιτρορρύπανση[20], η τελευταία έκθεση εφαρμογής[21] της οποίας συνιστά τη λήψη ενισχυμένων μέτρων σε μολυσμένες περιοχές, καθώς και μέτρα στο πλαίσιο των στρατηγικών σχεδίων της νέας κοινής γεωργικής πολιτικής (στο εξής: ΚΓΠ), τα οποία αναμένεται να υποβληθούν στην Επιτροπή το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2022. Σε πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου αναλύθηκε ο βαθμός στον οποίο η ΚΓΠ και η πολιτική των υδάτων της ΕΕ προωθούν τη βιώσιμη χρήση των υδάτων στη γεωργία[22]. Η άποψη της Επιτροπής είναι ότι η ΚΓΠ συμβάλλει στην επίτευξη αυτού του στόχου με διάφορα μέσα και μέτρα. Η νέα ΚΓΠ παρέχει μια σημαντική ευκαιρία για την ενίσχυση του οράματος και τη χρηματοδότηση πρόσθετων μέτρων που ωφελούν τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων στη γεωργία μέσω των νέων οικολογικών προγραμμάτων του πυλώνα Ι και του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης του πυλώνα ΙΙ. Η νέα ΚΓΠ επικεντρώνεται σε εννέα ειδικούς στόχους που ορίζονται στο άρθρο 6 της πρότασης της Επιτροπής[23], τρεις από τους οποίους είναι επωφελείς για το περιβάλλον[24]. Τα σχέδια που αναπτύσσουν τα κράτη μέλη πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη αυτών των ειδικών στόχων. Προβλέπεται επίσης απαίτηση συμβολής στους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας, συμπεριλαμβανομένου του στόχου της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» για τη μείωση των απωλειών θρεπτικών ουσιών κατά 50 % και τη μείωση της συνολικής χρήσης και του κινδύνου των χημικών φυτοφαρμάκων κατά 50 %, ενώ οι στόχοι αυτοί περιγράφονται, μεταξύ άλλων, στις συστάσεις[25] για την ΚΓΠ που έχουν αποσταλεί στα κράτη μέλη.

Ρύπανση από τα νοικοκυριά και τη βιομηχανία

---

[20] Οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991,για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης (ΕΕ L 375 της 31.12.1991, σ. 1).

[21] EUR-Lex - 52021DC1000 - EL - EUR-Lex (europa.eu).

[22] Ειδική έκθεση 20/2021: Βιώσιμη χρήση των υδάτων στη γεωργία: πιθανότερο τα κονδύλια της ΚΓΠ να ευνοούν τη μεγαλύτερη παρά την αποδοτικότερη χρήση νερού, Σεπτέμβριος 2021. https://www.eca.europa.eu/el/Pages/DocItem.aspx?did=59355.
Η Επιτροπή θεωρεί ότι η ΚΓΠ συνέβαλε στην επίτευξη των στόχων της ΟΠΥ μέσω διαφόρων μηχανισμών· κυρίως της πολλαπλής συμμόρφωσης, των ενισχύσεων για γεωργικές πρακτικές επωφελείς για το κλίμα και το περιβάλλον, καθώς και την οικολογική εστίαση, των ενισχύσεων σε δικαιούχους για δαπάνες και απώλεια εισοδήματος λόγω της εφαρμογής της ΟΠΥ, καθώς και της στήριξης και των επενδύσεων αγροτικής ανάπτυξης.

[23] Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κανόνων για τη στήριξη των στρατηγικών σχεδίων που πρέπει να καταρτίζονται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (στρατηγικά σχέδια της ΚΓΠ) και να χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) [COM(2018) 392 final].

[24] **ΕΣ4** — συμβολή στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή σ' αυτήν, μεταξύ άλλων μέσω της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της ενίσχυσης της δέσμευσης του διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και προώθηση της βιώσιμης ενέργειας· **ΕΣ5** — προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της αποτελεσματικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, όπως το νερό, το έδαφος και ο αέρας, μεταξύ άλλων με τη μείωση της χημικής εξάρτησης· **ΕΣ6** — συμβολή στην ανάσχεση και αντιστροφή της απώλειας βιοποικιλότητας, ενίσχυση των οικοσυστημικών υπηρεσιών και διατήρηση των οικοτόπων και των τοπίων.

[25] Στρατηγικά σχέδια της ΚΓΠ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (europa.eu).

Οι εκθέσεις δείχνουν θετική τάση, ειδικότερα όσον αφορά τα μέτρα που σχετίζονται με την κατασκευή ή την αναβάθμιση μονάδων επεξεργασίας λυμάτων (ΒΤΜ 1)[26], τη σταδιακή κατάργηση των ουσιών προτεραιότητας / επικίνδυνων ουσιών προτεραιότητας (ΒΤΜ 15) και τις αναβαθμίσεις ή βελτιώσεις των μονάδων επεξεργασίας βιομηχανικών λυμάτων (ΒΤΜ 16). Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν καθεστώς έγκρισης και/ή αδειοδότησης για τον έλεγχο των απορρίψεων από σημειακές πηγές λυμάτων, το οποίο ισχύει τόσο για τα υπόγεια όσο και για τα επιφανειακά ύδατα. Ωστόσο, τουλάχιστον τα μισά κράτη μέλη εξακολουθούν να επιτρέπουν μικρές απορρίψεις, μολονότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, απαιτείται η καταγραφή των εν λόγω απορρίψεων. Τα κράτη μέλη έχουν σχεδόν ανεξαιρέτως λάβει μέτρα για την εξάλειψη της ρύπανσης που φτάνει στα επιφανειακά ύδατα.

Η προγραμματισμένη αναθεώρηση της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων[27] (πρόταση της Επιτροπής το 2022) αναμένεται να μειώσει περαιτέρω τους ρύπους στα ευρωπαϊκά επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, τόσο αυξάνοντας τον όγκο των λυμάτων που καλύπτονται από την οδηγία όσο και διασφαλίζοντας την επεξεργασία περισσότερων λυμάτων με προηγμένη τεχνολογία επεξεργασίας. Η νέα προσέγγιση της αναθεωρημένης οδηγίας για το πόσιμο νερό[28] που βασίζεται στον κίνδυνο θα ενισχύσει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των φορέων ύδρευσης και όσων είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή της ΟΠΥ.

Ομοίως, η προγραμματισμένη αναθεώρηση της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές[29] (πρόταση της Επιτροπής το 2022) αναμένεται να βελτιώσει τη συμμόρφωση με τα πρότυπα ποιότητας των υδάτων στην περίπτωση τόσο των άμεσων όσο και των έμμεσων απορρίψεων, και να τονίσει την ανάγκη για ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης που θα καλύπτει την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων και την αποδοτική χρήση των πόρων.

Νέες ουσίες προτεραιότητας

Πραγματοποιήθηκε χωριστή αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης όσον αφορά την παρακολούθηση και τα μέτρα για τις νέες ουσίες προτεραιότητας στην ΟΠΠΠ του 2013. Σύμφωνα με την ΟΠΠΠ του 2013, θα πρέπει να παρακολουθούνται από όλα τα κράτη μέλη 12 πρόσθετες ουσίες[30].

Τα περισσότερα κράτη μέλη παρακολουθούν ήδη τις 12 ουσίες που προστέθηκαν το 2013. Τέσσερα κράτη μέλη[31] ανέφεραν τη χημική κατάσταση όλων των ουσιών που παρακολουθούνται και καθόρισαν ΒΤΜ για όλες τις ουσίες που δεν τηρούσαν τα όρια. Άλλα 11

[26] 18 κράτη μέλη αναφέρουν ότι έχουν σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο όσον αφορά την αντιμετώπιση των ελλείψεών τους.
[27] Οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ L 135 της 30.5.1991, σ. 40).
[28] Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2020, σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης (ΕΕ L 435 της 23.12.2020, σ. 1).
[29] Οδηγία 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2010, περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης) (ΕΕ L 334 της 17.12.2010, σ. 17).
[30] Ουσίες που προστέθηκαν το 2013: δικοφόλη, υπερφθοροκτανοσουλφονικό οξύ και τα παράγωγά του, quinoxyfen, διοξίνες και παρόμοιες με τις διοξίνες ενώσεις, aclonifen, bifenox, cybutryne, κυπερμεθρίνη, dichlorvos, εξαβρωμοκυκλοδωδεκάνιο, heptachlor και εποξείδιο του heptachlor, τερβουτρίνη.
[31] Εσθονία, Κροατία, Σλοβακία και Σουηδία.

κράτη μέλη κάλυψαν τις περισσότερες ουσίες που παρακολουθούνται και καθόρισαν ΒΤΜ για όλες τις ουσίες που δεν τηρούσαν τα όρια. Όσον αφορά τα υπόλοιπα κράτη μέλη, οι πληροφορίες ήταν ελλιπείς και από τις εκθέσεις έλειπαν ΠΛΠ και/ή ουσίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ουσίες παρακολουθούνταν σε διαφορετικό υλικό φορέα από εκείνον που περιγράφεται στην ΟΠΠΠ. Συχνά δεν παρέχονταν πληροφορίες σχετικά με τον καθορισμό ΠΠΠ για αυτές τις ουσίες σε αυτόν τον υλικό φορέα.

Το 2022 η Επιτροπή θα προτείνει αναθεώρηση του καταλόγου ουσιών στα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα. Με τον τρόπο αυτόν θα προστεθούν ενδεχομένως και άλλα φυτοφάρμακα, φαρμακευτικά προϊόντα και βιομηχανικές χημικές ουσίες στον κατάλογο των ουσιών των οποίων οι εκπομπές στα ύδατα πρέπει να μειωθούν ή να καταργηθούν σταδιακά.

3.2 Βελτίωση της αποδοτικής χρήσης των υδάτων

Στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας, η αποδοτική χρήση των υδάτων αποτελεί πλέον αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής ατζέντας της ΕΕ. Το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία[32] τόνισε τον μελλοντικό ρόλο του κανονισμού σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων[33], ο οποίος θα διευκολύνει την εναλλακτική παροχή νερού για άρδευση, στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτων. Στο σχέδιο δράσης ανακοινώθηκε επίσης ότι η Επιτροπή θα διευκολύνει την αποδοτική χρήση των υδάτων στις μεθόδους βιομηχανικής παραγωγής (π.χ. με την αναθεώρηση της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές). Η στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή του 2021[34] ζητεί να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε γλυκά ύδατα και η αποδοτικότερη χρήση των υδάτων σε όλους τους τομείς και ανακοίνωσε ότι η Επιτροπή θα συμβάλει στη μείωση της χρήσης των υδάτων αυστηροποιώντας τις απαιτήσεις εξοικονόμησης νερού που ισχύουν για τα προϊόντα. Η μετάβαση σε τεχνολογίες και πρακτικές εξοικονόμησης νερού πρέπει να υποστηριχθεί με σχετικά οικονομικά μέσα.

Μέσω της αναθεωρημένης οδηγίας για το πόσιμο νερό (άρθρο 4 παράγραφος 3), τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν μέτρα για την αντιμετώπιση των υψηλών ποσοστών διαρροών που αποτελούν σήμερα πραγματικότητα. Οι πρωτοβουλίες για το κύμα ανακαινίσεων και το Ευρωπαϊκό Μπάουχαους[35] αφορούν την αποδοτική χρήση των υδάτων στον κατασκευαστικό τομέα. Επίσης, η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030[36] καλεί τις αρχές των κρατών μελών να επανεξετάσουν τις άδειες άντλησης και κατακράτησης υδάτων για την εφαρμογή οικολογικών ροών. Στόχος είναι να επιτευχθεί καλή κατάσταση ή δυναμικό όλων των επιφανειακών υδάτων και καλή κατάσταση όλων των υπόγειων υδάτων έως το 2027 το αργότερο.

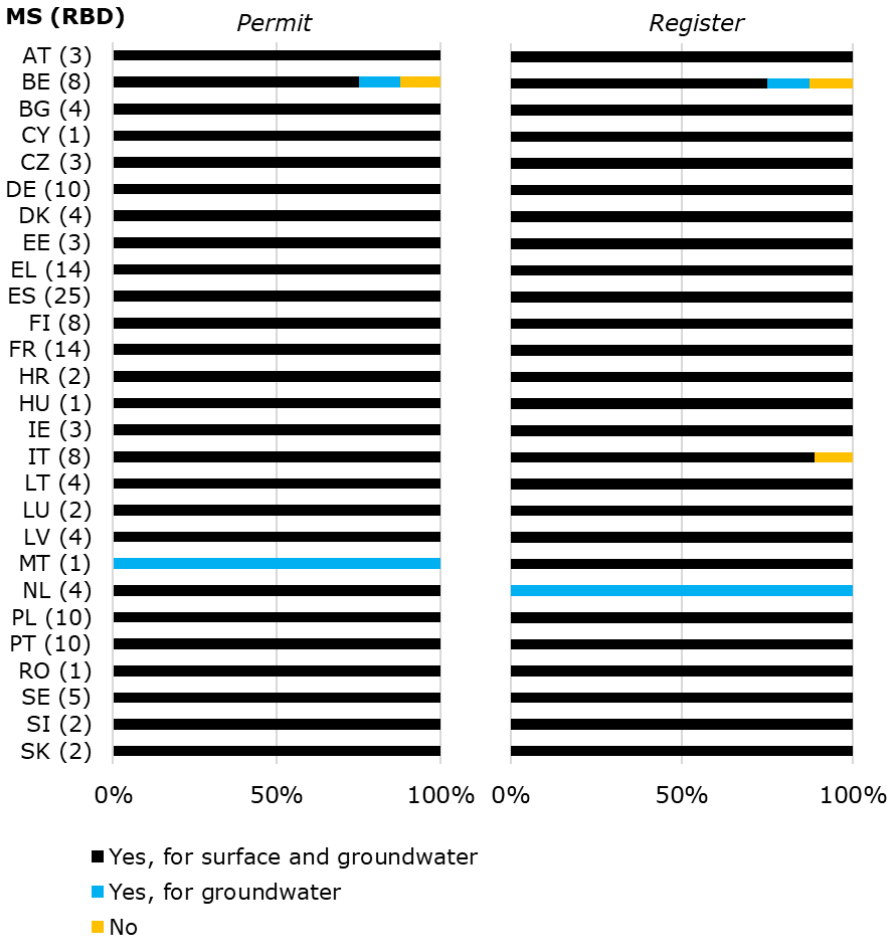
Η *αποδοτική χρήση των υδάτων* ήταν και εξακολουθεί να είναι υψηλή προτεραιότητα για τα κράτη μέλη. Πάνω από τα μισά από αυτά έλαβαν μέτρα κατά τον προηγούμενο κύκλο (2010-

[32] https://ec.europa.eu/environment/strategy/circular-economy-action-plan_en.
[33] Κανονισμός (ΕΕ) 2020/741 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 2020, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων (ΕΕ L 177 της 5.6.2020, σ. 32).
[34] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0082&from=EL.
[35] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1603122220757&uri=CELEX:52020DC0662· https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_el.
[36] https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_el.

2015) και θα συνεχίσουν να το πράττουν και στο μέλλον. Άλλα 10 κράτη μέλη έλαβαν μέτρα κατά τον προηγούμενο κύκλο, αλλά δεν ανέφεραν πρόσθετα σχέδια για μέτρα στο μέλλον.

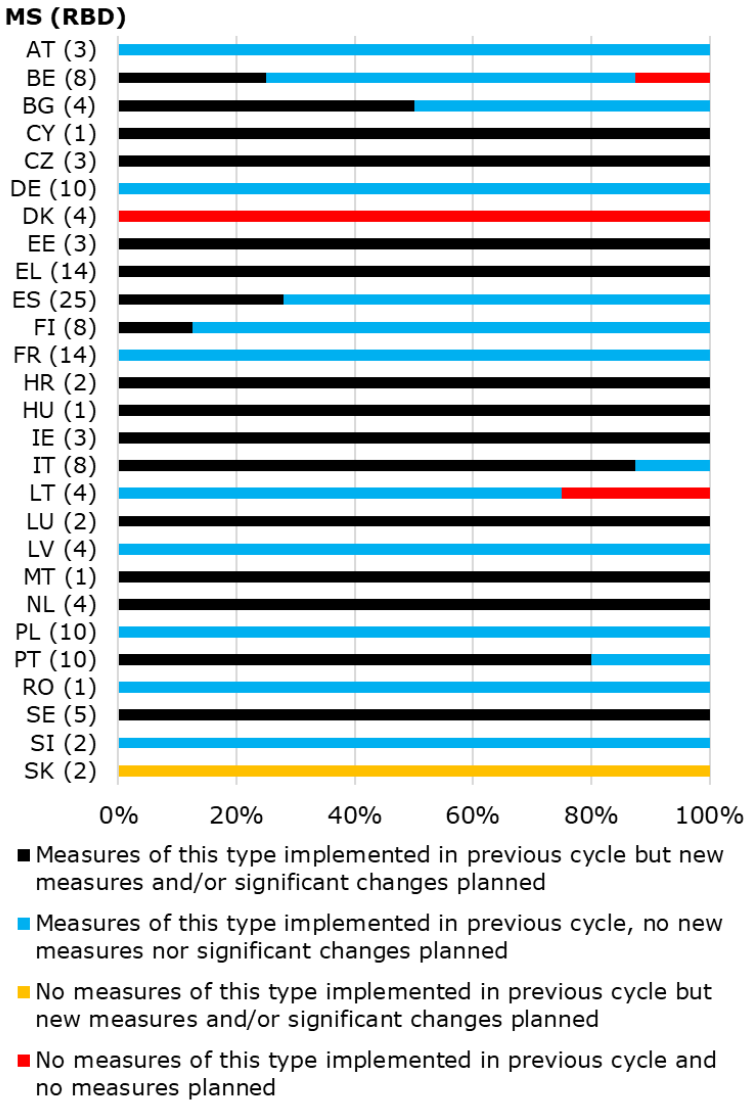
Τα περισσότερα κράτη μέλη ανέφεραν την άντληση και την εκτροπή των ροών ως κύριες πιέσεις. Τα σημαντικότερα μέτρα που συνδέονται με τη μείωση των πιέσεων και των επιπτώσεων που προκύπτουν από αντλήσεις είναι η βελτίωση του καθεστώτος ροής και/ή η καθιέρωση ελάχιστης οικολογικής ροής (BTM 7, ο οποίος αναφέρεται στο τμήμα για την υδρομορφολογία), τα μέτρα για την αποδοτική χρήση των υδάτων και τεχνικά μέτρα για την άρδευση, τη βιομηχανία, την ενέργεια και τα νοικοκυριά (BTM 8). Τέτοια ποσοτικά μέτρα αναφέρθηκαν από σχεδόν τα μισά κράτη μέλη. Επίσης, εν αναμονή του νέου κανονισμού σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων, 11 κράτη μέλη συμπεριέλαβαν την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων στα προγράμματα μέτρων ως μέτρο για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Σημαντική πρόοδος παρατηρείται όσον αφορά τα βασικά μέτρα που αφορούν την *άντληση υδάτων*. Τα στοιχεία που υπέβαλαν τα κράτη μέλη σχετικά με την άντληση δείχνουν ότι σχεδόν όλα διαθέτουν καθεστώς αδειοδότησης ή μητρώο για τον έλεγχο των αντλήσεων υπόγειων και επιφανειακών υδάτων (βλ. διάγραμμα 1). Παρομοίως, τα περισσότερα κράτη μέλη διαθέτουν καθεστώς παραχώρησης, έγκρισης και/ή αδειοδότησης για τον έλεγχο της κατακράτησης υδάτων και/ή μητρώο κατακρατήσεων. Ωστόσο, περίπου τα μισά ανέφεραν ότι οι μικρές υδροληψίες εξαιρούνται από τους ελέγχους.

Διάγραμμα 1: Άδεια ή μητρώο για τον έλεγχο των υδροληψιών

Όσον αφορά την άδεια σχετικά με την τεχνητή ανατροφοδότηση ή αύξηση των συστημάτων υπόγειων υδάτων (βλ. διάγραμμα 2), τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν λάβει μέτρα, έχουν εφαρμόσει τέτοια μέτρα κατά τον προηγούμενο κύκλο ή έχουν προγραμματίσει τέτοια μέτρα στον τρέχοντα κύκλο. Αυτό θα τους δώσει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν καλύτερα τη λειψυδρία και τη ρύπανση.

Διάγραμμα 2: Άδεια για τεχνητή αναπλήρωση ή αύξηση των συστημάτων υπόγειων υδάτων

3.3 Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Λόγω των αυξανόμενων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, αναμένεται να αυξηθούν οι πιέσεις στη διαθεσιμότητα καθαρών γλυκών υδάτων σε επαρκή ποσότητα[37] και, ως εκ

[37] https://www.eea.europa.eu/highlights/water-stress-is-a-major.

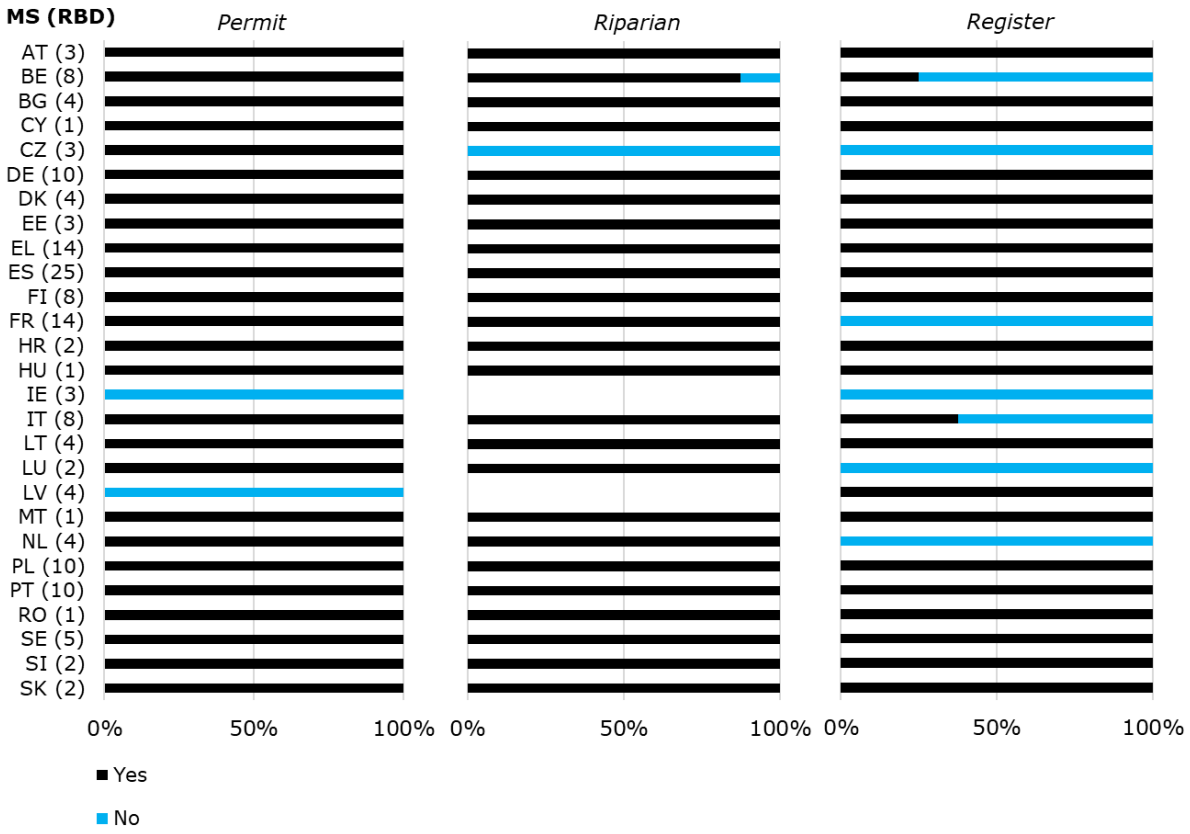
τούτου, απαιτούνται επαρκή μέτρα για τη διασφάλιση της επίτευξης των στόχων της ΟΠΥ. Σύμφωνα με τα στοιχεία που υποβλήθηκαν σχετικά με την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (ΒΤΜ 24), μόνο 6 κράτη μέλη ανέφεραν δράσεις για τα επιφανειακά ύδατα και 4 ανέφεραν δράσεις για τα υπόγεια ύδατα. Τα περισσότερα κράτη μέλη ανέφεραν ως κύριες πιέσεις τη διάχυτη ρύπανση, την άντληση ή την εκτροπή των ροών, τη φυσική αλλοίωση, καθώς και τα φράγματα και τους υδατοφράκτες. Άλλοι σημαντικοί τύποι πιέσεων που αναφέρονται είναι οι σημειακές πηγές.

3.4 Αντιμετώπιση υδρομορφολογικών πιέσεων

Η υδρομορφολογική αλλοίωση εξακολουθεί να είναι ο μεγαλύτερος τύπος πίεσης που ασκείται στα υδατικά συστήματα. Μέσω της Πράσινης Συμφωνίας και ειδικότερα της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 και της στρατηγικής για την έξυπνη και βιώσιμη κινητικότητα[38], δημιουργήθηκαν περαιτέρω ευκαιρίες για την αντιμετώπιση υδρομορφολογικών πιέσεων, όπως φραγμάτων, υπερχειλιστήρων, αλλοιωμένης στάθμης υπόγειων υδάτων κ.λπ. Ο φιλόδοξος στόχος της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα, που αφορά 25 000 χλμ. ποταμών ελεύθερης ροής στην Ευρώπη, τονίζει τη σημασία της επανασύνδεσης των ποταμών πλευρικά και κατά μήκος για την πλήρη επανενοποίηση των οικοσυστημάτων.

Η ΟΠΥ [άρθρο 11 παράγραφος 3 στοιχείο θ)] απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν *ελέγχους των υδρομορφολογικών συνθηκών* των υδατικών συστημάτων, οι οποίοι μπορεί να λάβουν τη μορφή απαίτησης για προηγούμενη άδεια ή καταχώριση. Οι πληροφορίες που αναφέρονται και παρουσιάζονται παρακάτω υποδεικνύουν ποια κράτη μέλη διαθέτουν καθεστώτα αδειοδότησης για τον έλεγχο των φυσικών τροποποιήσεων των υδατικών συστημάτων.

[38] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12438-Sustainable-and-Smart-Mobility-Strategy_el.

Διάγραμμα 3: Άδειες για τον έλεγχο των φυσικών τροποποιήσεων των υδατικών συστημάτων.

Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν καθεστώτα αδειοδότησης για τον έλεγχο των φυσικών τροποποιήσεων των υδατικών συστημάτων. Μεταξύ αυτών, σχεδόν όλα καλύπτουν τις παρόχθιες περιοχές. Τα περισσότερα κράτη μέλη διαθέτουν μητρώο φυσικών τροποποιήσεων.

Τα σημαντικότερα μέτρα στο πλαίσιο αυτό είναι η βελτίωση της διαμήκους συνέχειας (BTM 5), άλλες υδρομορφολογικές βελτιώσεις πέραν της διαμήκους συνέχειας (BTM 6), βελτιώσεις στο καθεστώς ροής και στην οικολογική ροή (BTM 7) και μέτρα φυσικής συγκράτησης των υδάτων (BTM 23).

Μέτρα για τη βελτίωση της διαμήκους συνέχειας (BTM 5) αναφέρθηκαν για τα επιφανειακά ύδατα σε 20 κράτη μέλη. Τα περισσότερα κράτη μέλη ανέφεραν τα φράγματα και τους υδατοφράκτες ως την κύρια πίεση που συνδέεται με τα μέτρα αυτά.

Επτά κράτη μέλη[39] αναμένουν πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη διαμήκους συνέχειας με βάση τα μέτρα που προγραμματίζεται να εφαρμοστούν μεταξύ του 2018 και του 2021. Επίσης, 2 κράτη μέλη[40] αναμένουν να έχουν επιτύχει τους στόχους έως τότε.

[39] Ιρλανδία, Ιταλία, Ουγγαρία, Αυστρία, Πολωνία, Ρουμανία και Σουηδία.
[40] Κύπρος και Λετονία.

Μέτρα για τη βελτίωση της υδρομορφολογίας πέραν της διαμήκους συνέχειας (ΒΤΜ 6) αναφέρθηκαν για τα επιφανειακά ύδατα στα περισσότερα κράτη μέλη και για τα υπόγεια ύδατα σε 4 από αυτά. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα μέτρα αυτά σχεδιάζουν να αντιμετωπίσουν πιέσεις που σχετίζονται με τη φυσική αλλοίωση του καναλιού, της κοίτης, της παρόχθιας περιοχής και/ή της ακτής.

Τα κράτη μέλη πρέπει πρώτα να καθορίσουν στόχους οικολογικής ροής (προϋπόθεση για την επίτευξη καλής κατάστασης στους ποταμούς) στα οικεία υδατικά συστήματα και, στη συνέχεια, να εφαρμόσουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη αυτών των στόχων (ομαδοποιημένων στον ΒΤΜ 7), οι οποίοι περιλαμβάνουν τη μείωση της υδροληψίας ή την απελευθέρωση επαρκούς ποσότητας υδάτων στα κατάντη ύδατα κατά τη λειτουργία φραγμάτων.

Στα δεύτερα ΣΔΛΑΠ είχε αναφερθεί ότι οικολογικές ροές είχαν καθοριστεί και εφαρμοστεί για όλα τα σχετικά υδατικά συστήματα σε πολύ λίγα κράτη μέλη μόνο. Τα περισσότερα κράτη μέλη ανέφεραν ότι είχαν προγραμματιστεί εργασίες για την αντιμετώπιση αυτής της έλλειψης σ' αυτόν τον κύκλο.

Οι πληροφορίες που υποβλήθηκαν στη συνέχεια για τις εκθέσεις σχετικά με τα προγράμματα μέτρων το 2018 δείχνουν ότι 7 κράτη μέλη έχουν καθορίσει στόχους οικολογικών ροών σε όλα ή σε ορισμένα από τα υδατικά συστήματα. Η κατάσταση αυτή είναι παρόμοια με αυτήν που αναφέρθηκε το 2016 και δείχνει ότι δεν έχει σημειωθεί εμφανής πρόοδος. Όσον αφορά τα υπόλοιπα κράτη μέλη, οι εργασίες συνεχίζονται, αλλά οι δείκτες που αναφέρθηκαν δεν επιτρέπουν την αναλυτική αξιολόγηση της προόδου.

Όσον αφορά τα μέτρα που εφαρμόστηκαν για την επίτευξη οικολογικής ροής, 20 κράτη μέλη ανέφεραν τον ΒΤΜ 7 για τα επιφανειακά ύδατα, ενώ μόνο 5 ανέφεραν τον ΒΤΜ 7 για τα υπόγεια ύδατα.

4. Δεύτερες προκαταρκτικές αξιολογήσεις κινδύνων πλημμύρας

Πλαίσιο για τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας έχει καθιερωθεί πλέον σαφώς στην ΕΕ, όπως επιβεβαιώνεται από αξιολόγηση της Επιτροπής που δημοσιεύθηκε το 2019[41].

Επίσης, για τον δεύτερο κύκλο εφαρμογής (2016-2021), το πρώτο βήμα στο πλαίσιο της οδηγίας για τις πλημμύρες ήταν η προετοιμασία ΠΑΚΠ και ο εντοπισμός περιοχών με δυνητικά σημαντικούς κινδύνους πλημμύρας, έως το τέλος του 2018. Οι προκαταρκτικές αξιολογήσεις βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τις πλημμύρες του παρελθόντος και σε προβλέψεις για πιθανές μελλοντικές πλημμύρες.

Η Επιτροπή αξιολόγησε τις ΠΑΚΠ που υπέβαλαν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του δεύτερου κύκλου[42]. Σε σύγκριση με τον προηγούμενο κύκλο, τα μισά κράτη μέλη έχουν βελτιώσει τη συλλογή δεδομένων και/ή τις μεθοδολογίες για τη διενέργεια προκαταρκτικών αξιολογήσεων

[41] Για να το επιβεβαιώσει, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διενέργησε αξιολόγηση της οδηγίας για τις πλημμύρες και δημοσίευσε τα πορίσματά της το 2019 https://ec.europa.eu/environment/water/fitness_check_of_the_eu_water_legislation/index_en.htm.

[42] Για τον πρώτο κύκλο (2010-2015) βλ. https://ec.europa.eu/environment/water/flood_risk/overview.htm.

των κινδύνων πλημμύρας. Σε 12 κράτη μέλη τα κριτήρια για τον εντοπισμό σημαντικών μελλοντικών πλημμυρών επικαιροποιήθηκαν με βάση τις τρέχουσες μεθοδολογίες. Μολονότι η συζήτηση σχετικά με τις πλημμύρες στις αστικές περιοχές και την άνοδο της στάθμης της θάλασσας έχει ενταθεί, οι πλημμύρες ποταμών εξακολουθούν να καταγράφονται συχνότερα (σε ποσοστό δύο τρίτων του συνόλου) ως πηγή σημαντικών πλημμυρών στην ΕΕ. Για τη συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών υπάρχουν κάποια ισχυρά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι εξετάζονται οι συνέπειες των μελλοντικών πλημμυρών στην ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και την οικονομική δραστηριότητα. Η προσοχή στο περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά φαίνεται να έχει αυξηθεί σε σύγκριση με τον πρώτο κύκλο, δεδομένου ότι το ποσοστό των περιοχών με δυνητικά σημαντικό κίνδυνο πλημμυρών που δεν συνδέεται με επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην πολιτιστική κληρονομιά μειώθηκε κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες περίπου. Η κατάσταση όσον αφορά την καταγραφή των επιπτώσεων των πλημμυρών είναι σαφέστερη σε σύγκριση με τον πρώτο κύκλο, καθώς δύο τρίτα σχεδόν των κρατών μελών παρουσίασαν ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία σαφούς μεθοδολογίας για την αξιολόγηση των πλημμυρών του παρελθόντος. Ωστόσο, στο 60 % των λεκανών απορροής ποταμών στην ΕΕ δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με το κόστος των ζημιών λόγω πλημμυρών. Ως εκ τούτου, υπάρχει περιθώριο βελτίωσης, καθώς η συλλογή των εν λόγω δεδομένων συμβάλλει στον υπολογισμό του κόστους και του οφέλους, καθώς και στην ιεράρχηση των μέτρων. Οι μακροπρόθεσμες εξελίξεις (κοινωνικοοικονομικές, υποδομές, χρήση γης) έχουν εξεταστεί στα περισσότερα κράτη μέλη, αλλά με διαφορετικό βαθμό επιμέλειας. Υπάρχουν επίσης στοιχεία που αποδεικνύουν ότι όλα τα κράτη μέλη έχουν λάβει υπόψη την κλιματική αλλαγή στις προκαταρκτικές αξιολογήσεις τους· αυτό συνιστά βελτίωση σε σχέση με τον πρώτο κύκλο, κατά τον οποίο 6 δεν είχαν λάβει υπόψη την κλιματική αλλαγή, ενώ η κατάσταση δεν ήταν σαφής για άλλα 5.

5. Κόστος και χρηματοδότηση

Ο πίνακας 2 στο τμήμα 3 δείχνει ότι τα δύο κύρια εμπόδια για την έγκαιρη εφαρμογή, σύμφωνα με τις εκθέσεις των κρατών μελών, είναι η έλλειψη χρηματοδότησης και οι καθυστερήσεις που σημειώνονται κατά την υλοποίηση των έργων.

Ενώ η υποβολή στοιχείων από τα κράτη μέλη σχετικά με το κόστος και τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων μέτρων φαίνεται γενικά ανομοιογενής, μελέτη συμβούλου εκτιμά[43] ότι τα μέτρα που καθορίζονται στο σύνολο των δεύτερων ΣΔΛΑΠ απαιτούν επενδύσεις ύψους 142 δισ. EUR τουλάχιστον. Πρόκειται για υποτίμηση του συνολικού κόστους, καθώς υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις δεδομένων και δεν λαμβάνονται υπόψη οι λειτουργικές δαπάνες και οι δαπάνες συντήρησης των υποδομών. Όσον αφορά τα σχέδια διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας, η ίδια πηγή εκτιμά το κόστος σε 14 δισ. EUR συνολικά, ποσό το οποίο είναι και σε αυτήν την περίπτωση πιθανότατα υποτιμημένο. Τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν διάφορες πηγές χρηματοδότησης, ειδικότερα τιμολόγια ύδρευσης και αποχέτευσης, κονδύλια της ΕΕ και εθνικά δημόσια κονδύλια και, σε μικρότερο βαθμό, τέλη υδροληψίας και ρύπανσης. Συνολικά, αξιοποιούν λιγότερο τις ιδιωτικές επενδύσεις (συνεισφορές) και τις πιο καινοτόμες μορφές χρηματοδότησης, όπως τα καθεστώτα ενισχύσεων για οικοσυστημικές υπηρεσίες.

[43] Woods & ACTeon (2021), Economic data related to the implementation of the WFD and the FD and the financing of measures, επικείμενη έκθεση εξ ονόματος της ΓΔ Περιβάλλοντος.

Όσον αφορά τη χρηματοδοτική ικανότητα του τομέα ύδρευσης, η προαναφερθείσα μελέτη διαπίστωσε ότι περίπου τα μισά κράτη μέλη έχουν ποσοστό ανάκτησης του οικονομικού κόστους άνω του 90 %. Ο ΟΟΣΑ[44] ανέφερε ότι, για την ΕΕ συνολικά, οι χρήστες πληρώνουν περίπου το 70 % του οικονομικού κόστους της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης (μέσω τιμολογίων ύδρευσης), ενώ ο δημόσιος τομέας χρηματοδοτεί το υπόλοιπο 30 %. Οι δύο εκθέσεις καταδεικνύουν μεγάλες διαφορές τόσο μεταξύ των κρατών μελών όσο και ως προς τους ευρύτερους τομείς των νοικοκυριών, της γεωργίας και της βιομηχανίας.

Επίσης, η ανάκτηση του περιβαλλοντικού κόστους και του κόστους των πόρων φαίνεται λιγότερο επιτυχής. Σε πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου[45] επισημαίνονται οι προκλήσεις που σχετίζονται με το κόστος της ρύπανσης. Ειδικότερα, σημειώνεται ότι είναι δύσκολο να ανακτηθεί η αύξηση στο κόστος των υπηρεσιών ύδρευσης λόγω ρύπανσης που προέρχεται από διάχυτες πηγές. Η ευρύτερη και καλύτερη εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» θα παρείχε περισσότερα κίνητρα στους ρυπαίνοντες ώστε να μειώσουν και να αποφύγουν τη ρύπανση, μεταξύ άλλων μέσω ιδίων περιβαλλοντικών επενδύσεων. Κρίνοντας από τον μεγάλο αριθμό υδατικών συστημάτων που δεν βρίσκονται σε καλή ποσοτική κατάσταση[46], δεν φαίνεται να εκτιμάται πλήρως η δυνατότητα να αντικατοπτρίζουν καλύτερα οι τιμές των υδάτων την πραγματική λειψυδρία· χρειάζονται επίσης συνεχείς επενδύσεις για την αποδοτική χρήση των υδάτων. Οι προσπάθειες αυτές όσον αφορά τα κίνητρα και την αποδοτικότητα συμβάλλουν στον προσδιορισμό του ύψους των επενδύσεων κεφαλαίου που απαιτούνται για την αποδοτική βιώσιμη διαχείριση των ολοένα και πιο σπάνιων υδάτινων πόρων.

6. Συμπεράσματα

Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν σημειώσει κάποια πρόοδο όσον αφορά τον προσδιορισμό των ελλείψεων για την επίτευξη καλής κατάστασης για κάθε σημαντική πίεση και το επίπεδο εφαρμογής των μέτρων που απαιτούνται για την επίτευξη καλής κατάστασης των υδατικών συστημάτων. Πρόκειται για ενθαρρυντική βελτίωση που θα δώσει τη δυνατότητα να προσδιοριστούν και να ιεραρχηθούν καλύτερα τα μέτρα. Θα μπορούσε να διαπιστωθεί σημαντική πρόοδος στην εφαρμογή των μέτρων, ειδικότερα όσον αφορά την αντιμετώπιση της ρύπανσης, καθώς και την άντληση και την αποδοτική χρήση των υδάτων. Είναι θετικό να σημειωθεί ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για τη μείωση των ελλείψεων. Ωστόσο, είναι σαφές ότι η απόσταση που πρέπει να διανυθεί για την πλήρη συμμόρφωση με τους στόχους της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα εξακολουθεί να είναι σημαντική. Στο πλαίσιο αυτό, αναφέρθηκαν διάφορα εμπόδια που δεν επιτρέπουν στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τα μέτρα τους με ταχύτητα, κυρίως η έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης.

Δεδομένων των υφιστάμενων και των μελλοντικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, η πρόκληση της διαχείρισης της ποσότητας των υδάτων καθίσταται ολοένα και πιο επείγουσα σε ολόκληρη την Ευρώπη, επηρεάζοντας την επίτευξη των στόχων της νομοθεσίας για τα ύδατα. Με την οδηγία για τις πλημμύρες, η ΕΕ διαθέτει νομικό πλαίσιο κατάλληλο για τον

[44] ΟΟΣΑ, Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection, 2020.
[45] Ειδική έκθεση αριθ. 12/2021 του ΕΕΣ, Αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»: Ασυνεπής η εφαρμογή της στις πολιτικές και τις δράσεις της ΕΕ για το περιβάλλον, Ιούλιος 2021.
[46] 5η έκθεση εφαρμογής της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα και της οδηγίας για τις πλημμύρες [COM(2019) 95 final].

επιδιωκόμενο σκοπό. Ωστόσο, η μείωση των κινδύνων πλημμύρας, όπου και όταν αυτή έχει μεγαλύτερη σημασία, είναι ζήτημα σχολαστικής και συνεπούς εφαρμογής, το οποίο απαιτεί συνεχή προσοχή για μεγάλο χρονικό διάστημα και συνεργασία σε διασυνοριακό επίπεδο. Τα δραματικά γεγονότα του καλοκαιριού του 2021 στην Ευρώπη δείχνουν ότι πρέπει να γίνουν ακόμα πολλά για την αποτελεσματική μείωση των κινδύνων πλημμύρας.

Εξίσου επείγουσα είναι και η αντιμετώπιση της έλλειψης νερού. Οι μη βιώσιμες πρακτικές χρήσης των υδάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη επιδεινώνονται από την κλιματική αλλαγή, η οποία προκαλεί υψηλότερα επίπεδα εξάτμισης και μεγαλύτερες περιόδους ακραίας ξηρασίας που αυξάνουν την ήδη υφιστάμενη λειψυδρία σε όλο και περισσότερα μέρη της Ευρώπης. Ένα πολύπλευρο θεματολόγιο για την ανθεκτικότητα των υδάτων πρέπει να αποτελέσει μέρος της απάντησης, στο πλαίσιο των παγκόσμιων προκλήσεων για το κλίμα, την υγεία, τη βιοποικιλότητα και τη ρύπανση.

Μέσω της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας άρχισε να διαμορφώνεται ένα θεματολόγιο για την ανθεκτικότητα των υδάτων, με έμφαση στην αποδοτική χρήση των υδάτων σε διάφορες επανεξετάσεις της νομοθεσίας και σε οριζόντιες στρατηγικές, όπως στο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία και στη στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Σημειώνεται επίσης πρόοδος στο θέμα αυτό σε τομεακό επίπεδο, για παράδειγμα στους τομείς της γεωργίας, της ενέργειας και των μεταφορών· είναι ζωτικής σημασίας να ενισχυθεί περαιτέρω η πρόοδος αυτή.

Η τιμολόγηση του νερού αποτελεί ισχυρό εργαλείο για τη βελτίωση της αποδοτικής χρήσης του νερού, συμβάλλοντας στην αποτελεσματικότερη και βιωσιμότερη διαχείριση της ζήτησης νερού. Απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός προκειμένου να αντικατοπτριστούν οι τοπικές συνθήκες και οι κοινωνικές ανησυχίες (όπως η πρόσβαση των ευάλωτων νοικοκυριών σε οικονομικά προσιτό πόσιμο νερό υψηλής ποιότητας, όπως προωθείται από την αναθεωρημένη οδηγία για το πόσιμο νερό). Επίσης, καλύτερα αποτελέσματα επιτυγχάνονται όταν η τιμολόγηση του νερού εναρμονίζεται με μέτρα πολιτικής για τη μείωση της ρύπανσης και τη στήριξη της καινοτομίας και των επενδύσεων στην αποδοτική χρήση των υδάτων.

Οι επενδύσεις στα ύδατα είναι επωφελείς για όλους —ωφελούν το νερό και τη βιοποικιλότητα/φύση εν γένει, ενώ παράλληλα παρέχουν κίνητρα για ανάκαμψη και δημιουργία θέσεων εργασίας. Επομένως, οι πόροι που τίθενται στη διάθεση των κρατών μελών μέσω του προγράμματος INVEST EU και του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου θα πρέπει να αξιοποιηθούν στο έπακρο. Με την υποστήριξη του κανονισμού για την ταξινόμηση[47] των βιώσιμων επενδύσεων, μπορούν να αποτελέσουν καταλύτες συστημικού μετασχηματισμού και να συμβάλουν στην κινητοποίηση προσπαθειών από εθνικές και ιδιωτικές πηγές. Το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» παρέχει πρόσθετες ευκαιρίες για επενδύσεις

[47] Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2020, σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων (ΕΕ L 198 της 22.6.2020, σ. 13).

στην έρευνα και την καινοτομία στον τομέα των υδάτων στην ΕΕ και για την καλύτερη σύνδεση της υλοποίησης με τις ανάγκες της κοινωνίας και των πολιτών[48].

Η Ευρώπη έχει φτάσει σε ένα σημείο καμπής όσον αφορά τη διαχείριση των υδάτων και τα επόμενα κρίσιμα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού και σχέδια διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας αναμένονται έως την άνοιξη του 2022. Δεν απομένει αρκετός χρόνος έως το 2027, οπότε εξαντλούνται οι περισσότερες δυνατότητες εξαίρεσης από τις υποχρεώσεις της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα, και τα υδατικά συστήματα θα πρέπει να βρίσκονται σε καλή κατάσταση.

Δεδομένου ότι η πλειονότητα των υδατικών συστημάτων της ΕΕ εξακολουθεί να μη βρίσκεται σε καλή κατάσταση, απαιτείται επειγόντως περαιτέρω επιτάχυνση της δράσης των κρατών μελών. Κατά τη λήψη των αναγκαίων μέτρων, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποτελεί μοναδική ευκαιρία που θα πρέπει να αξιοποιηθεί τόσο από τα κράτη μέλη όσο και από τα ενδιαφερόμενα μέρη για να διασφαλιστεί ένα ανθεκτικό μέλλον όσον αφορά το νερό.

[48] Συμπεριλαμβανομένης μιας νέας γενιάς πιο φιλόδοξων συμπράξεων με γνώμονα τους στόχους [της ευρωπαϊκής σύμπραξης «Ασφάλεια νερού για τον πλανήτη» (Water4All)· της σύμπραξης για μια κλιματικά ουδέτερη, βιώσιμη και παραγωγική γαλάζια οικονομία (SBEP)] και αποστολών έρευνας και καινοτομίας («Ωκεανοί και ύδατα», «Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή» και «Υγιές έδαφος»).